וישלח תשפ"ד
אשי ישראל

השיעור השבועי מפי מורינו
הרה"צ רבי יצחק לעזער שליט"א
בעל מחבר - תוך הנחל ושיחות מוהרא"ש

גיליון שצ"ב

ניתן להאזין לשיעור בכל יום רביעי בשעה 22:10 בטלפון:077-2612984 שלוחה 9

חסדי ה׳ יתברך, אנחנו אוחזים בפרשת וישלח, מתקרבים לימי חנוכה הקדושים, והפרשה הזאת היא לימוד חי לחיי האדם יום־יום, איך אפשר לאדם להתמודד עם היצר הרע.

עלינו לזכור, שגם היצר הרע הוא מלאך שנברא על־ידי הקב"ה, ושלחו אל האדם כדי שיזכה האדם להתגבר עליו ולהתקרב אל הקב"ה.

טעות גדולה נפוצה בקרב רבים, שחושבים על כל מלחמות היצר - כלל הקשיים והתמודדויות שיש בחיים, שבזה מראים לאדם: ׳אתה לא שווה כלום׳, זוהי הגישה הרגילה שיש אצל בני אדם: ככל שיש לו קושי יותר גדול, ככל שהקשיים שלו רבים הם, כן זה מראה ׳אתה לא שווה כלום׳...

אך האמת היא תכלית ההפך מזה! עליך לדעת, שכל זה עובר עליך דייקא בגלל שיש לך כוחות מיוחדות ועצומות להתקרב אל הקב"ה, ולהוציא מן הכח אל הפועל את השליחות שלך בזה העולם, שאכן באמת זוהי משימה לא כ"כ קלה, אבל זו המשימה הכי קדושה! הקב"ה הוריד את הנשמה לך לזה העולם כדי לעשות משהו בזה העולם... ולא רק ׳לך׳, אלא אתה נשלח מעולם העליון לזה העולם - כמובן, כדי לתקן ולפעול שהנשמה שלך תזכה לחזור למקור־חצובתה, אבל באותו זמן יש לכל נשמה כוחות כדי לקרב את כל העולם כולו אל הקב"ה!

אדם שומע זאת ומתאנח: "איי, הלוואי הייתי יוצא ידי חובת עצמי, ומה יש לי עם אחרים?"... זה לא

נכון לומר כך! כי כל נשמה 'פרטית' יש לה חלק מתוך ה'כלל', כל נשמה מישראל היא חלק מאילן אחד גדול, וכך אדם צריך להסתכל על העולם - 'אני בעצם יחיד, אבל אני קשור לכלל הציבור, לכל נשמות ישראל, וכל דבר חיובי שאעשה, בזה אגרום שכל נשמות ישראל ייהנו מהמעשים שעשיתי!'... נמצא א"כ, שלא נכון לומר 'מה יש לי עם אחרים', כי אתה חלק מהנשמה הגדולה הזאת של כל נשמות ישראל ביחד!

ועל־כן בכל פעם שאומרים את נוסח ה'לשם יחוד', מוסיפין לומר "**בשם כל ישראל**", ולכאורה צריך להבין, הלא אני הולך לקיים בעצמי איזו מצוה פרטית, א"כ מה שייך להוסיף ולומר "**בשם כל ישראל**"? עפ"י האמור מובן מאד, כי כשאתה הולך לקיים איזו מצוה, עכשיו אתה בשליחות של כל עם ישראל, כי הכל הוא נשמה אחת כנ"ל... כמובן, זה בדקות מאד גדולה, כי לא כל אחד זוכה להרגיש את זה במציאות, אבל כך היא המציאות! **אתה עכשיו משפיע תיקונים לכל עם ישראל!**

ותדע עוד, שאם יש לך התגברות מיוחדת של היצר הרע על אותו הדבר, ואתה עדיין לא בקי איך להתמודד אִתּוֹ, כי באמת מאיפה תדע את זה?... זה נדמה לילד שמביאים אותו לתלמוד־תורה, שהנה מקודם הוא לא ידע כלום, ובתוך התלמוד־תורה מתחילים ללמד אותו - "תּוֹרָה צִוָּה לָנוּ מֹשֶׁה" וכו', להרגיל אותו בברכות, להסביר לו על המצוות השונות, וכך הוא לומד אט אט את הכל, ואם הוא מקבל בדרך נכונה - הוא זוכה לגדול ולהיעשות חכם וגם צדיק... אותו דבר אצל כל אחד בחייו הפרטיים, מהיכן עליו לדעת את כל הדברים האלו? איך יש לו את הניסיון והחכמה איך להתמודד עם היצר הרע? אך כשאדם הוא חכם, הוא מבין שהיצר הרע הוא כאן כדי 'להעמיד אותך על הרגליים'!

אדם שאומר 'מה לי להילחם עם היצר הרע הזה? אני לא מעוניין במלחמות'... האדם הזה הוא 'גמור', וכמו שהוא נפטר, ה' ישמור... כי הוא לא מרגיש שום

דבר, ואומר 'מה אני יכול לעשות?'...

ועל־כן זאת צריך האדם לשום היטב בדעתו: היצר הרע בא אליך כדי 'להעמיד אותך על הרגליים'! תבין שיש לך תפקיד בזה העולם!

אדם שואל: 'מה התפקיד שלי?' **התשובה היא: רבינו אומר, שדוקא הדבר שבו יש לך התגברות מיוחדת - זה התפקיד שלך!**

וכך מבואר בכמה מקומות בדברי רביז"ל, וביותר בליקו"מ ח"א סי' כ"ו, ששם מובא השאלה של הסבי דבי אתונא לר' יהושע בן חנניה: **"רְצִיצָא דְּמָיֵת בְּבֵיעוּתֵהּ, הֵיכָא נָפֵק רוּחָא"** - אפרוח שמת בעודו בביצה, מהיכן יוצאת הרוח? הלא הוא בתוך הביצה הסגורה... ענה להם ר' יהושע בן חנניה: **"בְּהַיְנוּ דְּעָאל"** - באותו מקום שהרוח נכנסה, משם היא יצאה...

מפרש על כך רביז"ל [והוא בתוספת ביאור של מוהרא"ש, שלימד את זה על כל ענייני החיים]: 'אפרוח שמת בתוך הקליפה' זה ענין של מסירות נפש, והשאלה 'מהיכן יוצאת רוחו של האפרוח' היינו 'היכן צריך האדם מסירות נפש ביותר'? [רבינו מזכיר זאת גבי תפילה, אך כן הוא לכל ענייני החיים].

מסביר רבינו את תשובתם: **"בְּהַיְנוּ דְּעָאל"** - היכן שנכנסים אליך כל הבלבולים והמחשבות הלא־טובות המנסים לבלבל אותך, דייקא שם מגיע המסירות נפש!

הנה אתה רוצה להתפלל תפילת העמידה, ופתאום באות כל המחשבות הזרות... כך אומר רבינו (ליקו"מ ח"א סי' ל), שכל הבלבולים וכל המחשבות שחושב האדם לפעמים, הכל באים על דעתו בשעת התפלה דיקא, והכל נשמע אליו אז דיקא, בשעה שעומד להתפלל; ורבינו מלביש את זה בפסוק (תהלים קו, ב): **"מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה', יַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ"**, 'מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה'' - כשאדם עומד להתפלל ולספר גבורות ה', אזי אז 'יַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ' - דייקא אז באים כל הבלובלים, בבחינת "תְּהִלָּתוֹ", כי 'תְּהִלָּתוֹ' לשון של בלבול, וכמ"ש

(איוב ד, יח): "וּבְמַלְאָכָיו יָשִׂים תָּהֳלָה", הינו ערבוב ובלבולים, שאז משמיעין את עצמן דיקא בשעה שעומד להתפלל ולמלל גבורות ה'.

אדם רואה שכך נעשה לו, והוא מוכן כבר לברוח... אומר רבינו, שכל אלו הבלבולים באים בשביל תיקון! עכשיו הס"מ מכניס לך את הבלבולים האלו ורוצה לראות איך תחזיק מעמד ותמסור נפשך: 'רבש"ע, אני רוצה רק אותך! אני יודע שזה רק ניסיונות, שבעצם אלו דמיונות!'; כי צריך לדעת, שכל אלו הניסיונות שיש לאדם - אלו סתם דמיונות בעלמא!

מובא בחיי מוהר"ן (סי' תקצ): **"פַּעַם אַחַת הָיָה קוֹבֵל אִישׁ אֶחָד לְפָנָיו זַ"ל אֵיךְ שֶׁקָּשֶׁה לוֹ מְאֹד לְהִתְפַּלֵּל, כִּי הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת מְבַלְבְּלִין אוֹתוֹ מְאֹד. הֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל: מְקַבְּלִין זֹאת לְכַפָּרַת עָוֹן** ("נעמט מען דאס אהן פאר אַכַּפָּרַת עָוֹן") **וְחַיֵּךְ קָצָת"; מדוע רבינו חייך?**

ממשיך שם ר' נתן הקדוש, ומסביר העניין[א]: "וּקְצַת הָיָה נִרְאֶה כַּוָּנָתוֹ בָּזֶה, כִּי הֲלֹא בֶּאֱמֶת אֵלּוּ הַמַּחֲשָׁבוֹת הֵם בְּעַצְמָם עֲוֹנוֹת, וְעַל כֵּן חַיֵּךְ קָצָת" - כי אדם שהוא דבוק בהקב"ה, ועושה תמיד מעשים טובים, לא היו מגיעים אליו כל הדברים האלו, רק מחמת עוונותיו יש לו את אלו המחשבות, ועל-כן אמר לו רבינו שיקבל זאת לכפרת עוונות, וחייך אז, כי זה בעצמו ענין העוונות.

א. ר' נתן הוא היחידי שירד לעומק דברי רבינו; הוא היה נכלל לגמרי ברבינו, וכל מילה של רבינו היה אצלו קדש קדשים, והוא הבין שזה לימוד "מיד ולדורות"; הלימודים של רבינו הם לא לימודים "של פעם"... אמנם אביז"ל הסתלק לפני מאתיים ושלוש-עשרה שנה, ואדם יכול להגיד "זה היה פעם... צדיקים"... **אבל הלימודים של רבינו הם חיים וקיימים בכל יום ויום מחדש! אם רבינו אמר** (שיחות הר"ן, סי' שח) **שהקב"ה מנהיג את העולם בכל פעם יותר יפה - כך הוא! ועתה בזמנינו יש אפשרות לקיים ולמלאות את כל העצות של רבינו "יותר יפה"! עם כל הטכנולוגיה שיש היום יש אפשרות לקיים את הכל יותר יפה וטוב ממה שהיה מקודם, אם יש לאדם שכל... ר' נתן** הבין את זה, ורשם כל מילה של רבינו, ואפילו חתר לנסות להבין 'מהו החיוך של רבינו'... וזה מה שמסביר עתה ר' נתן.

וממשיך ר׳ נתן בדבריו ואומר שיש עומק בדברי רבינו כאן[ב], שאם אדם באמת יקבל את זה באהבה - כי באמת רצה להתפלל בדביקות ושמחה עם מחשבות קדושות וטהורות, אבל ׳לא הולך לי בינתיים׳... - והאדם לא יתבלבל מזה, אלא יכאב לו ויהיה לו צער מזה, ויאמר ׳רבש"ע, רציתי כ"כ **לזכות לזה, אבל אני לא ׳בעל הבית׳ על זה, אינני שולט על זה׳...** - אם יחשוב כך באמת, ויצטער על כך, זה יביא אותו סוף כל סוף להפטר מהם, ויהיה לו כפרת עוונות...

[זו לשון ר׳ נתן שם: "כִּי עַל כָּל פָּנִים בָּזֶה שֶׁאֵין מְהַרְהֵר אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ חַס וְשָׁלוֹם, וְיוֹדֵעַ שֶׁבְּוַדַּאי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה לְקָרְבוֹ וּלְקַבֵּל תְּפִלָּתוֹ רַק שֶׁעֲוֹנוֹתָיו גָּרְמוּ לוֹ כָּל אֵלּוּ הַמַּחֲשָׁבוֹת הַבָּאִין לְבַלְבְּלוֹ, וְיֵשׁ לוֹ צַעַר מִזֶּה וּבוֹרֵחַ מֵהֶם בְּכָל כֹּחוֹ, יָכוֹל לִהְיוֹת בְּוַדַּאי שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ נֶחְשָׁב לוֹ לְכַפָּרַת עָוֹן, עַד שֶׁאִם הָיָה זוֹכֶה לְהִתְנַהֵג בָּזֶה בְּתָמִימוּת וּבֶאֱמֶת כָּרָאוּי (כִּי אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר זֹאת בִּכְתָב) **כְּבָר הָיוּ עֲוֹונוֹתָיו נִמְחָלִין עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ, וְאָז מִמֵּילָא הָיוּ מִסְתַּלְּקִין מִמֶּנּוּ כָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת**"].

נמצא אפוא, שזו עוד ראיה והוכחה גבי ההתמודדות עם היצר הרע - ׳מה **עושים אִתּוֹ?!׳...** יש נטייה לחשוב, שמחמת שיש יצר הרע ׳אני גמור׳... ׳מה אני יכול לעשות?׳... ׳מן הסתם יש לי נשמה מאד נמוכה, ולא סתם נשמה ׳פשוטה׳, אלא ׳גרועה׳ ביותר, וזהו זה!׳... **אבל אם היה לאדם קצת שכל, זאת אומרת שהוא היה מקבל את הלימודים של רבינו, הוא היה יודע שבכל זה מראים לך את ההפך - ׳שיש לך כוחות עצומים׳!**

בספר המידות (אות תפילה, סעיף פד) מסביר רבינו את דברי המשנה (זבחים ד, ו) **"אין המחשבה הולכת אלא אחר העובד"**[ג], שכל המחשבות הלא-

ב. בזה רואים את האמור לעיל, איך ר׳ נתן לקח כל מילה של רבינו, וניתח אותה לפרטיה, והביא את זה אלינו לעובדא ולמעשה.

ג. שם במשנה מדובר גבי קדשים, שאם אדם חושב מחשבת פיגול בעת העבודה - זה פוסל את הקרבן [דהיינו שלא יאכל את זה במקום הנכון ובזמן הנכון וכו׳, ועי"ז נעשה אצל

־טובות והבלבולים הולכין דיקא אחר מי שרוצה להיות עובד ה', רוצה להיות צדיק, האדם הזה דייקא נתפס ביותר בדברים אלו, דייקא אחריו הם רודפים ביותר!

אם אדם יודע את זה, היה עליו לקבל חיזוק גדול, כי העניין הוא כך: אדם שהוא לא 'עובד', ולא עושה כלום - אין להס"מ משהו אתו... יש לו דברים אחרים לעשות... הוא ממילא לא עושה כלום... **אתה רוצה להיות 'עובד' - לעבוד את הקב"ה? לזכות למחשבה דבוקה בהקב"ה? להיות צדיק? פה ייכנסו כל המחשבות הללו!**

זה הלימוד הקדוש של רבינו בכל ענייני החיים, וכאמור - הלימוד הזה מובא במקומות רבים בדברי רביז"ל, ודוגמא נוספת לכך הוא בליקו"מ ח"א סי' ס"ו, ששם מדבר רבינו מעניין המניעות שיש לאדם, מגלה רבינו: דע לך, שלכל מה שאתה רוצה להגיע ולהשיג - יהיו לך מניעות, והמניעות הן רק כדי להגביר אצלך את החשק! **איזה גילוי עצום!**

וזה כל הגילוי של רבינו, לגלות לאדם שמכל מה שעובר עליו - אדרבה - הוא צריך להתחזק! יש לך מניעות? אדם אומר 'תעזוב אותי, אין לי כח'... אומר רבינו: זה בא רק כדי להגביר לך את החשק, כי ככל שהדבר יותר נמנע מן האדם - כן מתגבר החשק, וכמו ילד שמראים לו ממתק, ותכף מחביאים את זה ממנו, אזי הוא לא יפסיק 'לנדנד', והוא יקפוץ ויבכה 'תן לי, תן לי'... כי על־ידי שהראו לו את הממתק - התגבר אצלו החשק, ואם הוא יהיה עקשן ויתחנן - אם יהי לו שכל איך לעשות זאת - אז הוא יפעל ויקבל את זה...

אומר רבינו: זה כל ענין המניעות שיש לאדם, וזה בכל ענייני החיים - הן בחייו הפרטיים, הן בשלום־בית, הן בחינוך הילדים, הוא רואה שדברים 'לא הולכים'... אז אדם 'מרים ידיים' - 'זה לא בשבילי'... **אבל אומר רבינו: הכל רק כדי להגביר אצלך את החשק! דע שאתה**

הקרבן מושג של 'פיגול', והוא איסור בתורה שמפגל את הקרבן].

'כן' מסוגל - תתפלל להקב"ה! תתחדש! תנסה עוד הפעם!

כי אם יש לך את אלו המניעות - אומר רבינו - זה סימן שעדיין לא הגעת אל החשק הנכון... רבינו אומר שם, שיש 'חשק' - שזה המושג שעליו מדברים, יש 'נחשק' - הדבר שאליו אתה רוצה להגיע ולהשיג, ויש 'חושק' - אתה בעצמך; ל'חושק' יש 'חשק' להגיע ל'נחשק'. אומר רבינו: **כפי גודל הנחשק** - ככל שאתה רוצה להגיע לדבר יותר גדול, **כן צריך להיות גודל החשק** - אתה מוכרח להגביר את החשק, ואילולי זה - לא תגיע... ואומר רבינו: **"ועיקר גדל החשק נעשה על ידי המניעה שמזמינין לו".**

והנה, ישנם הרי אין־סוף מדרגות, השגות, דברים טובים, מידות טובות ונפלאות שאדם רוצה לזכות אליהם ולהשיג אותם, ויש לו מניעות עליהם, ובתורה זו בוחר רבינו דוגמא אחת מכל שלל הדברים, וזו לשונו: **"כי כשאיש ישראלי צריך לעשות דבר הצריך לו ליהדותו, בפרט כשצריך לו לעשות דבר גדול הצריך ליהדותו"** - **'ליהדותו'** היינו כשעושה משהו בשביל ה'אידישקייט' שלו, שזה כאו"א מאיתנו, הרי אנחנו רוצים להיות 'יהודים'... ממשיך רבינו: **"שכל יהדותו תלוי בזה"** - לא מספיק שאמר **'דבר גדול הצריך ליהדותו'**, שבזה אדם יגיד 'הלא אני צריך המון דברים ליהדותי - ללמוד תורה, להתפלל, לעשות מצוות, צדקה וחסד, ששלום־הבית שלי יהיה על נכון" וכו', אך יש דבר גדול **"שכל יהדותו תלוי בזה"...**

מהו הדבר הזה?

אומר רבינו: **"כגון לנסוע לצדיק אמיתי"** - מכל הדברים שבעולם מביא רבינו דוגמא על איזה דבר יהיה לך מניעות - לנסוע לצדיק אמיתי... ולכאורה יפלא, מכל הדברים שבעולם זה הדבר **"שכל יהודותו תלוי בזה"** ועל זה יש כ"כ הרבה מניעות? **כן!**

מדוע?

התשובה היא פשוטה: **כי אם אדם יזכה לנסוע לצדיק אמיתי, ויזכה**

להתקרב, להתחמם ולקבל, אזי כבר יש לו את הכל... כי מהצדיק האמיתי הוא יקבל את כל העצות וההדרכות איך הוא מתמודד על הכל בימי חייו! ועל־כן בוודאי על הדבר הזה תהא ההתגברות הכי גדולה מהס"מ - שהוא 'שרו של עשו' - שהוא יעשה את הכל למנוע את האדם מלהגיע לזה... הוא ילביש עצמו בכל מיני סיפורי דברים - דבר ראשון הוא יגיד שזה בכלל לא צדיק... אח"כ יסית את האדם: מה אתה רוצה ממנו?! הוא לא צריך אותך, אתה לא צריך אותו, וזהו... מכניס לאדם כל מיני בלבולים שונים ומשונים...

אומר רבינו, שכל זה אך ורק כדי להגביר לך את החשק, וכמו שממשיך שם בדבריו: "וזאת המניעה היא בשביל החשק, כדי שעל־ידי־זה יהיה לו חשק יותר לעשות אותו הדבר. כי על ידי המניעה שמונעין את האדם מן הדבר, על ידי זה נעשה התגברות החשק מאד"; ואז מביא רבינו את המשל הנ"ל על הילד שמחביאים ממנו ממתק...

הרי לנו לימוד נוסף של רבינו בעניין ההתחזקות של האדם בכל ההתמודדויות הללו; הלימוד של רבינו הוא כולו התחזקות! לחזק את האדם בכל מצב שהוא נמצא! שלא יתייאש! רבינו צעק ושאג (ליקו"מ ח"ב סי' עח): "אין שום יאוש בעולם כלל!" ["קיין יאוש איז גאר ניט פאר האנדין"], ואומר ר' נתן: "ומשך מאד אלו התבות "קיין יאוש" וכו' ואמרם בכח גדול ובעמקות נפלא ונורא מאד, כדי להורות ולרמז לכל אחד ואחד לדורות, שלא יתיאש בשום אפן בעולם, אפלו אם יעבר עליו מה"; רבינו רצה לכלול בזה את הכל, שבכל העניינים "אין 'שום' יאוש בעולם כלל", כי פעמים שאדם אומר 'אכן, בדבר פלוני אינני מתייאש, אבל בדבר האחר בוודאי שאני מיואש לגמרי'... על כך בא רבינו ואומר: "אין שום יאוש בעולם כלל" - אין כזה מושג של 'יאוש'!

ואם יהיה לך את החשק הנכון והרצון הנכון - **אתה תגיע!**

אך כל זה כשאדם בא 'למעשה', היינו שהוא יודע שיש לו מלחמה, וזה לא בא בקל... 'אני רוצה ללמוד, רוצה להתפלל, רוצה לקיים מצוות, להיות איש כשר, רוצה שהבית שלי יהיה באמת גן־עדן, שהילדים שלי יהיו צדיקים, אבל אני רואה שזה לא הולך כ"כ קל... מה עליי לעשות?!'...

על זה באה לנו פרשת השבוע - **פרשת וישלח**, שהתורה מציירת לנו תמונה ברורה מה יעקב אבינו עושה עכשיו; הוא הרי צריך לחזור עכשיו לבית אביו - יצחק אבינו, הוא מתחיל לצאת מחו"ל ולחזור הביתה, אבל הוא יודע שזה לא ילך בקלות...

וכל זה אחר שגם בבית לבן לא היה לו כ"כ קל... מובא שיעקב אבינו לא הלך לישון, וכלשון הפסוק (בראשית לא, מ) "**וַתִּדַּד שְׁנָתִי מֵעֵינָי**", הוא היה שומר נאמן, שמר על צאן לבן, וכמובן הוא עסק אז בעבודת ה', וכדאיתא במדרש על הפסוק האמור - "**וַתִּדַּד שְׁנָתִי מֵעֵינָי**", פי': שדחה את השינה מעיניו, שואל המדרש (ילקוט שמעוני, בראשית): "**מָה הָיָה אוֹמֵר?**" - מה הוא היה עושה אז? "**רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר, חָמֵשׁ עֶשְׂרֵה שִׁיר הַמַּעֲלוֹת שֶׁבְּסֵפֶר תְּהִלִּים**"; ואמנם אח"כ חדשם דוד המלך ברוח־הקודש בספר התהלים, אך כבר יעקב אבינו אמרם [אגב, זהו המקור לדברי רבינו בספר המידות (אות שינה, סעיף ג): "**חמשה־עשר "שיר המעלות" שבתהלים, מסוגלים לבטל השינה**"; כי בזה יעקב אבינו נידד שנתו מעיניו].

במה עסק יעקב אבינו? באמירת תהלים; שירות ותשבחות להקב"ה! זה מה שעשה יעקב אבינו במקום לישון בלילה! ו'לילה' היינו הן בתחילת הלילה, והן בחצות לילה, שהוא זמן מאד מאד מסוגל! כל סדר **תיקון חצות** הוא בנוי ומיוסד על מזמורי תהלים [בנוסף יש פרק אחד מספר איכה, אבל העיקר הוא מזמורי התהלים], שזה ענין של השתוקקות להקב"ה, בחינת (תהלים עז, ז) "**אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי בַלַּיְלָה עִם לְבָבִי אָשִׂיחָה**", וכמו שאומר רבינו (ליקו"מ

ח"א סי' נד) שעי"ז מתקיים "וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי" וכו'.

וצריכים לקיים את זה בתמימות ופשיטות גמורה; אדם אומר: 'אני צריך לשבת על הרצפה, להיות עם שק ואפר' וכו', הכל טוב ויפה, אבל תדע שהעיקר הוא: **תיקח סידור ותגיד את עשרת המזמורים בעת חצות לילה!**

הנה עכשיו בחורף, זמן חצות הוא כבר בשעה אחת־עשרה ורבע בערך, כי רבינו אומר (ליקו"מ ח"א סי' קמט) שזמן חצות הוא שש שעות אחר תחילת הלילה, ובימים אלה בשעה חמש־ורבע בערך נעשה לילה, ושש שעות אח"כ - אחת־עשרה ורבע בערך - הוא זמן חצות, **וכמה זמן כבר לוקח להגיד עשרה מזמורים?...** [אם רוצים להגיד איזה קינות מהמובא שם - אדרבה, אבל עיקר אמירת התיקון הוא אמירת המזמורים].

וזה מה שדוחה את השינה, בחי' "וַתְּדַד שְׁנָתִי מֵעֵינָי", היינו שאדם מתחיל **להתעורר**, הוא זוכה **לעורר** עצמו **מהשינה!** ומתחיל לשמוע את הדיבורים של הצדיקים - שמעוררים אותנו מן השינה!

נשוב לעניין: יעקב אבינו נמצא בבית לבן עשרים שנה - עבד עבודות קדושות, וכמובא לעניין "עֲקֻדִּים נְקֻדִּים וּבְרֻדִּים" שזה רומז על עולמות עליונים... בפשטות הוא אכן עשה ככה - לקח מקלות, ופיצל בהן 'פְּצָלוֹת לְבָנוֹת' וכו', אך כתוב בזוהר (ויצא, קסה.) שיעקב אבינו כיוון אז את הכוונות של התפילין, וזה פלאי פלאים, שהוא לקח המקלות וסדרם וכו', ובעצם עשה אז דברים עליונים של סודות התפילין, שזה באמת מזכיר את מה שעושים בעת כריכת רצועות התפילין - העור הוא לבן, ויש רצועות שחורות, ומתקיים העניין הנ"ל, ואת זה עשה יעקב אבינו - כיוון וייחד את כל הכוונות והסודות של התפילין, ובזה 'הוליד את הצאן' "עֲקֻדִּים נְקֻדִּים וּבְרֻדִּים" וכו' שאלו השגות עליונות [מי שמסתכל קצת בספרים רואה שהדברים האלו רומזים לעולמות שאפילו לא מדברים מהם עפ"י רוב, אלא זה למעלה למעלה...].

נמצא אפוא, שאכן יעקב אבינו "לא ישן" בבית לבן, הוא עסק בדברים גבוהים מאד... ובזה נתבונן: הלא הוא לא ישן בבית שם ועבר, אלא רק בדרכו חרנה הוא ישן וחלם חלום ובו "סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמָיְמָה" וזה הכין אותו על כל העשרים שנה הבאות... הוא כבר יודע מה לעשות...

יעקב אבינו זכה אח"כ להתחתן, להקים משפחה שלימה [שאת זה קראנו בשבוע שעבר], וחינך אותם בחינוך אמיתי, וכמו שאנו מוצאים דבר נפלא בפרשת שבוע שעבר, שכתוב (בראשית לא, מו) "וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְאֶחָיו לִקְטוּ אֲבָנִים", ואומר רש"י: "הם בניו"; יעקב אבינו קורא את בניו 'אחים', מה הלימוד בזה? **אבא אמיתי יודע איך להוריד את עצמו לילדיו עד שהוא כמו אח שלהם... לא שהוא משתלט על כולם - הן על האישה והן על הילדים, אלא "כולנו אחים"! כולנו ביחד!**

נמצא, שיעקב אבינו חינך את המשפחה שלו בחינוך קדוש וטהור, ועתה הוא חוזר לארץ ישראל... הוא עבר את הדבר הקשה הזה - להיות כ"כ הרבה שנים בחו"ל, שזה לא קל, ובפרט לאחד שנולד בארץ ישראל, והתגדל בארץ [לא מדברים פה מאברך צעיר... יעקב אבינו עתה כבר בגיל למעלה מתשעים שנה...], וכל הזמן הוא השתוקק והתפלל 'מתי אזכה לחזור לבית אבי - לארץ ישראל, ולהתענג על נועם זיו השכינה?'...

והנה עתה הוא בדרך לשם... וכמו שסיימנו את פרשת שבוע שעבר (בראשית לב, ב) "וְיַעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹקִים" - אילו מלאכים הם היו? מלאכים של ארץ ישראל; והזכרנו את השאלה: הרי ראינו בתחילת פרשת ויצא, שכתוב "מַלְאֲכֵי אֱלֹקִים עֹלִים וְיוֹרְדִים בּוֹ", ואומרים חכמינו הקדושים (ב"ר סח, יב): 'עֹלִים' אלו מלאכי ארץ ישראל שהלכו עמו מצאתו מבית הוריו ועד לגבול של ארץ ישראל, ולא המשיכו עמו לחו"ל, יען כי לא רצו לצאת מקדושת הארץ, ולכן עלו למעלה, 'וְיוֹרְדִים' אלו מלאכי חו"ל שירדו לילך עמו [כי צדיקים יש להם תמיד

ליווי ושמירה מהמלאכים הקדושים], א"כ מהו שכתוב בסוף הפרשה "**וְיַעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹקִים**", שהיו אלו מלאכי ארץ ישראל אשר באו לקבל פניו (ב"ר עה, י; תנחומא וישלח ג), הלא רק שנתיים לאחמ"כ שב ממש בחזרה אל בית אביו, א"כ היאך כאן מלאכי ארץ ישראל יצאו לקראתו לחו"ל?

הרמב"ן הקדוש שואל ומשיב על זה [הובאו דבריו בספר 'בת עין' (פרשת וישלח, ד"ה אמנם) להרה"ק ר' אברהם דב מאוריטש זי"ע]: **יעקב אבינו אחז כבר בדרכו לארץ ישראל עם כזאת התלהבות והשתוקקות והתעוררות עד שנחשב כמו שהוא בארץ ישראל! מהוח שלו כבר בארץ! בתוך הקדושה! וממילא מלאכי ארץ ישראל כבר באים לקראתו...**

כי אומר רבינו (ליקו"מ ח"א סי' כא): במקום שֶׁמֹּחַ האדם נמצא - שם כל האדם, ולא משנה היכן הוא בגופו הגשמי, שזה סוד (ברכות לג.) "כל מי שיש בו דעה, כאילו נבנה ביהמ"ק בימיו"; הוא כמו בתוך ביהמ"ק! עושה את העבודה, מדליק את המנורה וכו', ועל־כן כשהוא אומר את פרשיות הקרבנות בתפילה, זה לא שהוא 'סתם' אומר "לזיכרון" מה שהיה... **לא! אלא בפרשת הכיור - הוא עכשיו רוחץ את הרגליים, הוא מכין את עצמו לעשות את העבודה...**

ואם ישאלוך: 'וכי אתה כהן?!'... אף אתה השב לו: הרי כתוב בפירוש (ישעיהו סא, ו) "**וְאַתֶּם כֹּהֲנֵי ה' תִּקָּרֵאוּ**", ומובא בדברי בעל הטורים על הפסוק (שמות יט, ו) "**וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים וְגוֹי קָדוֹשׁ**": 'עתידין כל ישראל להיות כהנים'; מה זה 'כהן'? "**עובד ה'**"! וכמובא בלשון הרמב"ם (סוף הלכות שמיטה ויובל): "**ולא שבט לוי לבד, אלא כל איש ואיש מכל באי העולם שנדבה רוחו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו וכו', נתקדש קדש קדשים ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולמי עד**"; נמצא שכל אחד ואחד יכול להיות כמו כהן, וא"כ בוודאי אתה מטהר עצמך אצל הכיור, ולוקח את תרומת הדשן מעל המזבח אל חוץ למחנה, אתה

מקריב את קרבן התמיד, עושה את הקטורת, ושאר הקרבנות... **אתה חי עם זה!**

ומכאן יוצאת התעוררות גדולה לאמירת הקרבנות, שהנה יש המתרשלים מזה מכל מיני טענות - 'אין לי זמן', 'אני ממהר מאד' וכו', הרי בזה חותכים חלק שלם מהתפילה, ח"ו, וזה אסור!

האר"י הקדוש אומר, שאם חותכים חלק מהתפילה - בזה מהפכים את הצינורות; משל לאדם שמזמין אינסטלטור לתקן לו איזו סתימה באחד מצינורות הבית, והאינסטלטור רואה שיש בעיה רצינית, וצריכים לסדר את כל הצינורות. מה הוא עושה? לוקח צינור ממקום בלתי־רצוי, ומחבר אותו לצינור של המטבח, וכשתפתח את ברז המים - יצאו מים הנובעים ממקום לא כ"כ רצוי... אמנם הוא עסק בסידור הצינורות, אבל הוא היפך אותם קצת...

אותו דבר - אומר האר"י הקדוש - אם אדם מתחיל 'לשחק' עם חלקי התפילה, הוא חותך פה ומחסיר שם, **אתה פשוט מהפך את הצינורות... תתפלל כסדרן! אתה צריך להספיק תפילה עם הציבור? תגיע כמה דקות לפני זה, שיהיה מספיק זמן להגיד את הקרבנות וכו'...**

הכלל, כשאדם בא להתפלל - עליו להתפלל כסדרן, פרשיות הקרבנות וכו' ושאר סדר התפילה, וכך בונה את כל חלקי התפילה עפ"י סדר העולמות.

נשוב לענייננו: יעקב אבינו חוזר עתה למקורו - לארץ ישראל, ולכאורה הכל צריך להיות עכשיו 'חָלָק'... 'הרי הייתי כבר בבית לבן, עבדתי קשה, התגברתי ב"ה על הכל, התחתנתי והקמתי משפחה, וזהו'... אבל יעקב אבינו יודע, שעכשיו כשהוא ירצה לבוא ולהיכנס לארץ ישראל - יהיו מלחמות חדשות, דברים שעדיין לא היו לו, הוא יודע שֶׁעֵשָׂו לא ישתוק...

'עֵשָׂו' בפשטות סיפור התורה הוא אחיו של יעקב, אך לפי מה שחכמינו הקדושים מלמדים אותנו: עֵשָׂו זה **היצר הרע**; וכמו שכתוב בפירוש, שלפני פגישת יעקב עם עֵשָׂו, הוא

פגש את שרו של עֵשָׂו - שזה הס"מ; יעקב אבינו, צדיק אמיתי, המובחר שבאבות, שממנו יצאו כל י"ב שבטי י"ה, הוא יודע ומוכן לכל זה, הוא יודע שעתה עליו להכין את עצמו, ולא רק את עצמו אלא גם את נשיו וילדיו, ללמד אותם ולשמור עליהם! הוא לא מפקיר אותם! הוא יודע שצריכים פה תכסיסי מלחמה, הן בגשמיות והן ברוחניות!

כשמגיע ענין של מלחמה, גם בגשמיות צריכים לעשות את התכסיסים שצריכין, וכמו שאומר רבינו (ספר המידות, מריבה, סעיף קא) **"בשעת מלחמה צריך להכין כלי מלחמה כנהוג, והקב"ה יעשה מה שברצונו, ואין לסמוך על הנס"**; וכמובן, לא לחשוב שזה כל מה שצריך, ו"כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי" (דברים ח, יז) חס ושלום, אך צריכים לעשות עפ"י הטבע מה שיכולים לעשות, **ובעיקר** לזכור כי הקב"ה "הוּא הַנֹּתֵן לְךָ כֹּחַ לַעֲשׂוֹת חָיִל" - כל החיילים, הצבא, הכל רק בכח אלקי! לא הכח שלנו! **"אִם ה' לֹא יִשְׁמָר עִיר שָׁוְא שָׁקַד שׁוֹמֵר"** (תהלים קכז, א) - לא שווה כלום!

ועל־כן יעקב אבינו הכין את עצמו הן ברוחניות והן בגשמיות, ובפרט כי הוא היה עם כל משפחתו, והוא דאג להם, הוא ידע שֶׁעֵשָׂו זה לא פשוט... ואם הוא היה מגיע לבד - מחסלים אותו וזהו... אבל עֵשָׂו הוא לא מגיע לבד, אלא "וְאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ עִמּוֹ", שזה סובב והולך על קליפה קשה של "ארבע מאות איש", מה העניין של 'ארבע מאות'?

הנה ידוע שבקדושה יש **"ארבע מאות עלמין דכיסופין"**, וכמובא בזוהר הקדוש, פרשת חיי שרה (דף קכג:) בעניין הכתוב אצל אברהם אבינו כשקנה את מערת המכפלה מעפרון ב"אַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף" (בראשית כג, טו) - **'ארבע מאות עלמין דכיסופין'**, שלזה רומז "שקל **'כסף'**" - לשון של **כיסופים** ורצונות להקב"ה, שזה נותן לאדם כח עצום להתגבר על הכל!

אך עֵשָׂו, הוא "זֶה לְעֻמַּת זֶה", הוא מתפאר עם "ארבע מאות איש" שלו,

והוא אומר 'אני לא מפחד מהצדיק!'...

ורבינו ז"ל אומר (שיחות הר"ן, סימן רמב) שהמספר 'אַרְבַּע מֵאוֹת' עולה כמניין 'רַע עַיִן', שזה הכח של עֵשָׂו הרשע - להסתכל על כל דבר עם עין רעה, לא לפרגן; **מה יעקב מפריע לך?!... היה סיפור עם הברכות וכו', אבל עכשיו מה אתה רוצה?!...** רק רוצה להפריע לו...

והמלחמה נגדו היא רק עם 'טוב עין'! כמה אדם צריך להתפלל ולבקש מהקב"ה 'רבש"ע, **תן לי עין טובה!**' הפסוק אומר (משלי כב, ט) "**טוֹב עַיִן הוּא יְבֹרָךְ**" - יש לו את כל הברכות! **כמה אדם צריך 'טוב עין' בבית! במקום לעשות תמיד ביקורת, להסתכל על כל דבר עם מבט שלילי, למצוא איזה חיסרון, לעשות בדיוק הפוך - לחפש נקודות טובות! לחפש היכן 'כן' יש איזה טוב!** נגיד שאכן יש הרבה דברים שהם 'לא', אבל רבינו הוא זה שמלמד אותנו [תורה שלימה של "אֲזַמְּרָה לֵאלֹקַי בְּעוֹדִי" - סי' רפ"ב], שאדם צריך תמיד למצוא את המעט טוב שיש! 'מה יהיה כבר מזה?! הלא רובו־ככולו רע... הכל רע'... **אבל רבינו מלמד אותנו לא ללכת אחר הרע!**

שזוהי שיטתו של התנא רבי מאיר בעל הנס - **"דחייש למיעוטא", צדיק שפועל ניסים לעם ישראל, הוא חושש "למיעוטא" - למיעוט הטוב שיש!** הוא לא הולך אחר הרוב!

ופלא שהיום למדנו בדף היומי, שאכן ר' מאיר "חייש למיעוטא" תמיד, אך הגמרא פוסקת שבהלכות ממונות "אין הולכין אחר הרוב" (כמבואר שם בגמ'), כי אדם שיש לו עין אמיתית, עין טובה, הוא שומר על הממון שלו, וכן שומר על הממון של אחרים, ואין אצלו ענין של 'ללכת אחר הרוב' או לא, כי הוא תמיד שומר היטב מכל מיני הזקות - לא משנה ממי הוא שומר שלא יזיק, הן לגדולים ממנו והן לקטנים ממנו, והוא לא אומר "האדם הזה ממילא לא שווה, מה אני צריך להתייחס אליו"... או ח"ו אדם יגיד כך בבית - "אשתי רָבָּה רע", או "בעלי רובו רע, מה עליי להתייחס?"... רבינו מלמד אותנו דרך של **"חייש למיעוטא"**,

ולא רק 'לחשוש' למיעוטא אלא אף 'להתמקד' על הטובה!

ואומר רבינו, שאם אתה תתפוס את המעט טוב הזה, עי"ז יתקיים (תהלים לז, י) "וְעוֹד מְעַט - וְאֵין רָשָׁע", אתה הפכת ה'רשע' הזה, שרובו־ככולו הוא רשע ח"ו [אם ישנה מציאות כזאת ח"ו], ואתה מצאת מעט טוב שהיה בו! במקום להגיד ביקורת - מצאת איזו נקודה להגיד מחמאה, שזה בדיוק ההפך מביקורת; במקום לתת מחמאות, הוא תמיד מאשים את אשתו על כל דבר קטן - "את אשימה בהכל"... 'הערת אותי מהשינה - את אשימה, כל היום היה לי הפוך כי הערת אותי מהשינה'... 'לא הערת אותי מהשינה? כל היום שלי היה מקולקל... למה לא הערת אותי מהשינה?!'... כל מה שהיא תעשה - הוא יאשים אותה... **אבל אדם שיש לו שכל, הוא יודע: 'למה לחפש תמיד להאשים?!'...**

[רבינו אומר בספר המידות (אלמן, סעיף א): **"מי שמתה אשתו, יאמר בכל יום פרשת אשם, עד שישא אשה אחרת"**; ואמנם יש מקורות לזה וכו', אבל טעון ביאור: מדוע בכל יום הוא צריך לומר דיקא פרשת אשם?

לפני זמן־מה קיבלתי מכתב מאיזה אדם, שבו הוא ממש **בכל דבר** מאשים את אשתו, בכל מה שהיא רק עושה - הוא מאשים אותה... אז חשבתי עפ"ז לומר בדרך צחות מדוע רבינו אומר כאן שהאלמן יקרא דיקא פרשת אשם, כי הרי אין לו כבר את מי להאשים - אז לכל הפחות יקרא פרשת אשם...].

למה שלא תחפש איזו נקודה טובה? למה שלא תמצא איזה דבר חיובי? ועי"ז האשה מרגישה "בעלי מצא בי משהו טוב", וזה יגרום לה שיהיה עוד משהו טוב משהו טוב... וכך להפך - שהבעל שומע מאשתו איזה דיבור טוב וחיובי, וזה מה שגורם לו להמשיך ולעשות טוב... זו עבודה שלימה שאדם צריך לעבוד על זה!

והנה יעקב אבינו עם כל המשפחה הגדולה שזכה להקים, וכנגדו בא עֵשָׂו "וְאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ עִמּוֹ", וכנ"ל בדברי רבינו: 'ארבע מאות'

זה 'רע עין', כי זה הכח של עֵשָׂו הרשע.

הרבי ר' אלימלך זי"ע ג"כ מזכיר זאת בפרשת השבוע, ואומר שאלו "ארבע מאות איש" באים כדי לבטל את ענין של "ארבע מאות עלמין דכיסופין", והביטול הוא ע"י ה'רע עין' שלהם, שאדם מסתכל בעין רעה על כל דבר, זה בו מֵעֵשָׂו וארבע מאות איש שעמו...

יעקב אבינו, כמובן, יודע כל זאת, והוא מכין את עצמו עם כל הכוחות, הוא מסדר את הנשים ואת הילדים, ומתפלל להקב"ה, שזה העיקר, הדבר הראשון הוא להתפלל אל הקב"ה! זה 'ראש וראשון'! **אדם צריך לדעת שכל המלחמות זה רק בְּכֹחַ אֱלֹקי - לא הכח שלי!**

ועתה יעקב אבינו מתחיל לומר: **"וַיֹּאמֶר אִם יָבוֹא עֵשָׂו אֶל הַמַּחֲנֶה הָאַחַת וְהִכָּהוּ וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנִּשְׁאָר לִפְלֵיטָה"**; ובזה ישנו לימוד נורא ונפלא של הרבי ר' אלימלך זי"ע בספרו 'נועם אלימלך': הבה ונתבונן, יעקב אבינו מחלק עתה את משפחתו לשני מחנות, כדי שאם יבוא עֵשָׂו את המחנה האחת - המחנה הנשאר הוא לפליטה, ולכאורה טעון ביאור: מדוע הזכיר העניין בלשון "וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנִּשְׁאָר **לִפְלֵיטָה**'?" לכאורה זוהי מילה מיותרת, והיה צ"ל "והיה המחנה **השנית תישאר**", ומהו "**לפליטה**"?

מסביר הרבי ר' אלימלך זי"ע: **ב' מחנות** יש אצל האדם, יש את המחנה הקדושה האחת: הַמֹּחַ - אלו מחשבותיו; שזה, כמובן, הדבר הכי גבוה, זה נמצא בתוך הראש - המקום הכי גבוה אצל האדם, וזה דבר שמרים את האדם אל המקומות הכי גבוהות!

כי במחשבתו, אדם יכול להגיע להכל, וכמו שידוע על הצדיקים הקדושים, שזכו לכל מיני השגות, ובמיוחד ידוע על הבעש"ט, שכותב במכתב לגיסו ר' גרשון מקיטוב זי"ע (מובא בספר 'בן פורת יוסף'): **"עָשִׂיתִי עֲלִיַּת נְשָׁמָה, וְהִגַּעְתִּי לַהֵיכָל שֶׁל מָשִׁיחַ, וְשָׁאַלְתִּי אֶת פִּי מָשִׁיחַ אֵימַת אָתֵי מַר?"** ולכאורה איך הבעש"ט עשה זאת? הוא טיפס לשם עם סולם - עם מטוס?!... הסוד הוא: מֹחַ

המחשבה של צדיקים! שהם יכולים להגיע לכזה ביטול וכזאת התכללות למעלה, עד שזוכים להגיע למקומות אין־סופיים... זהו כח המחשבה של האדם!

וממילא מובן מאד מדוע יש דיקא על זה כ"כ התגברות היצר הרע, כי הוא לא יניח לאדם לזכות לזה כ"כ בקלות... וכמו שאומר רבינו בתורה כ"ו הנ"ל, שמסירות נפש צריכים "**בְּהָיֵינוּ דְּעָאל**" - היכן שיש התגברות מיוחדת של הס"מ, שהנה אתה רוצה להשיג ולהיכנס, אך דוחים אותך, ועתה: מה אתה עושה? אדם שאין לו את הבקיאות הנכונה - הוא בורח... 'זה לא בשבילי'... אבל אדם שזוכה לקבל את הבקיאות הזאת, הוא מתאמץ יותר! **'אמנם עדיין לא זכיתי, אבל אני לא מתייאש! אני מבקש!'**...

אומר הרבי ר' אלימלך: "**אִם יָבוֹא עֵשָׂו אֶל הַמַּחֲנֶה הָאַחַת וְהִכָּהוּ**" - הוא בא אל אותו מחנה ראשון: מחנה המחשבה, והוא נותן מכות... אדם מרגיש שדוחים אותו שוב ושוב, מהי העצה? איך אתה מחזיק מעמד? איך אתה מכה בחזרה? וכי זו מלחמה גשמית שעליך לקחת חרב, חנית, מקל או אקדח?...

אומר הרבי ר' אלימלך: **המחנה השניה זה הדיבור שלך! 'כח הדיבור'!** 'מח המחשבה' של האדם לא כ"כ קל להשתלט עליו כפי רצונו, זה דבר שהוא 'רץ'... שעל זה איתא בזוה"ק ושאר ספרים שהוא מכונה בשם "**רהיטי דמוחא**" - '**רהיטי המוחין**' (זוהר דברים רצג:), שזה מה שמצינו אצל רבקה וכן אצל יעקב "**רהטים**" של המים - מקום מרוצת המים, כן הוא ב"רהיטי" המוח - שהמחשבה בו רצה במהירות, וכמו שאומר רבינו, שהמוח לא נח לרגע, וצריכים סייעתא דשמיא להכניס את המוח במקומות טובים...

אבל לא כ"כ קל לאדם לשלוט על זה, אך על מה הוא 'כן' שולט? **על הדיבור!**

משל לסיר רותח שאין אפשרות לאחוז בו מגודל רתיחתו, אך אם יש 'יד' טוב [היינו 'ידית' שעל־ידה אוחזין הסיר] - אפילו אם הוא רותח

ביותר - יכולין לאחוז בו ולהניחו במקומו הנכון; הנמשל הוא ל'כח הדיבור', שאמנם במחשבה לא יכולין לאחוז ולתפוס, אבל ה'דיבור' הוא ה'יד' שעמה יכולין לאחוז במחשבה!

כי ה'דיבור' הוא כח גשמי, ואמנם ה'קול' שיוצא מן הגרון זה דבר רוחני, 'הבל הפה' זה לא דבר גשמי... אבל מה מייצר את הקול הרוחני הזה? 'חמשת מוצאות הפה' - חֵךְ, גרון, לשון, שיניים ושפתיים, הם המייצרים את הדיבור, ודע לך שזה **'בידך'**! אם יש לך שכל ואתה יודע איך להשתמש עם הדיבור - בזה אתה יכול לאחוז גם במוח!

מדוע עדיין המוח שלך לא נמצא במקום הנכון? מה הביא אותך לזה? **כי הפה שלך לא במקום הנכון!** במקום לחזק אחרים, לדבר דיבורים חיוביים, למצוא תמיד דרכים איך להחמיא ולהגיד דברים טובים - אתה עושה בדיוק הפוך... וכך אתה עושה למוח שלך ענין שלילי, ולכן המוח שלך תמיד בדרך שלילית - בביקורת, בחושך וכו', הרי גרמת שכל המוח שלך ככה!

אומר הרבי ר' אלימלך: מה העצה שיעץ וגילה כאן יעקב אבינו למשפחתו? "וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנִּשְׁאָר" - הדיבור שלך **נשאר** לך! את המחשבה גזלו ממך, עֲשָׂו הגיע וכבר חמס ממך את כל המוח, ואתה ממש לא מרגיש כלום, מהי העצה? לברוח?! הלא "תחילת ניסה - נפילה" (משנה סוטה ח, ו), אם תברח - נפלת... אתה אבוד... אלא מה? "וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנִּשְׁאָר לִפְלֵיטָה" - תהיה חזק עם המחנה של הדיבור!

ו'**דיבור**' כולל הן תורה, הן תפילה והן צדקה וחסד, הכל נכלל ב'דיבור'! זהו כח הדיבור של האדם, שבכוחו אפשר לו להראות נוראות! **אם אדם יזהר להשתמש עם קולו לדברים טובים - אין סוף למה שהוא יכול להגיע!**

מסיים הרבי ר' אלימלך - ופה הנקודה החשובה - שזה הסוד של "לִפְלֵיטָה", מה ענין ה'**פליטה**' כאן? העניין הוא, כי הדיבור שלך יעזור לך ויזכה אותך שתפלוט את כל

המחשבות שהיו במוחך ולא יכולת להסתדר עמן, והרגשת שאתה ממש נרדף מזה... וכמו אותו אחד הנ"ל שהתלונן על כך לפני רבינו, ואמר לו רבינו שיקח את זה "לכפרת עוונות", **כי זה זה ענין של 'כפרת עוונות'!** שזה סוד של "הַמַּחֲנֶה הַנִּשְׁאָר לִפְלֵיטָה" - שהוא 'פולט' את כל הרע, וכמו ההלכה הידועה בדיני איסור והתר: **"כבולעו כך פולטו"** - כמו שנבלע האיסור בכלי, כן צריכין לפולטו [הן במים, הן ע"י האש, כל דבר כפי עניינו], וזהו "וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנִּשְׁאָר לִפְלֵיטָה" - זה **נשאר** לאדם תמיד: **'הדיבור'!** כי המוח לא תמיד יכולין לתופסו, אדם מסתובב "אין לי ראש; אין לי מוח"... אבל הדיבור שלך תמיד עמך!

אכן, אם אדם איננו יודע לדבר דיבורים טובים, עדיף לו שישתוק, בבחינת (פסחים צד.) **"יפה שתיקה"**... אם אתה לא יודע איך לדבר, אזי (משלי כא, כג) **"שֹׁמֵר פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ שֹׁמֵר מִצָּרוֹת נַפְשׁוֹ"**... אתה בא הביתה, אתה מרגיש שאינך במצב־רוח טוב, ה'בוס' שלך או מישהו אחר אמר לך איזה דיבור לא טוב, והנה אתה כולך שבור, ובאת הביתה רתוח לגמרי, ותכף כשנכנס מלא בצעקות על כולם... היית צריך להגיע עכשיו לגן־עדן - ונעשה להפך ח"ו...

אם אתה מפחד שלא תשתלט על הדיבור, עדיף שלפני־כן תיקח 'אטב', שים על הפה, וכך תיכנס הביתה עם ה'אטב' על פיך, והנה כולם צוחקים - האישה והילדים, ולכל הפחות שמחים... ועכשיו תוכל לרקוד יחד עם כולם! נמצא שהפכת את כל האבל והצרות - לשמחה גדולה!

אבל זה כשאדם מפחד שהוא לא ישתלט על הדיבור שלו, שבאמת אז **"יפה שתיקה"!** וכך תזכה לאריכות ימים... יש הרבה בתי כנסת, שתלוי על הקיר שלט "שֵׁיבָה" ר"ת **ש'תיקה י'פה ב'שעת ה'תפילה**; ואמנם בוודאי כך צריכים בביהכנ"ס, אבל כן הוא לשאר זמנים לענייניו, כי אדם צריך תמיד לילך בתפילה אל הקב"ה, אזי אז **"שתיקה יפה"** אם אינך יודע איך להשתלט על הדיבור שלך, ואתה עלול ח"ו לגרום לכל

מיני מריבות ומחלקות, עד כדי קללות - חס וחלילה, עדיף שתסגור את הפה, ותשמור על הדיבור; יהיה לך אריכות ימים! יהיה לך רוגע בבית! אדם שאיננו יודע איך לשמור על זה, זה - ה' ישמור - קיצור ימים...

זה מה שהרבי ר' אלימלך אומר: **אם עֵשָׂו יבוא ויגזול את המחנה של המוח, אזי "וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנִּשְׁאָר לִפְלֵיטָה" - כח הדיבור! שזה מה שיחזיר לך את המוח... איבדת את זה לעת־עתה, אבל הדיבור הקדוש יכריח אותך לפלוט את כל מה שהוא גזל ממך, הוא יצטרך "ליתן הקאות"** (כלשון רבינו בליקו"מ ח"ב סי' ח), **בבחינת** (איוב כ, טו) **"חַיִל בָּלַע וַיְקִאֶנּוּ" - יפלוט את כל מה שגזל ממך!**

שזה מה שאומר ר' נתן באותה שיחה הנ"ל שרבינו חייך ואמר שיהיה לכפרת עוונות, כי באמת אלו העוונות של האדם, אבל[ד] עומק דברי רבינו הוא, שאם אדם באמת יקבל את זה לכפרת עוונות, ויהיה לו צער מזה, ויבקש 'רבש"ע, **אבל אני לא רוצה את אלו הדברים! אני לא רוצה מחשבות כאלו!**' זה סוף כל סוף יכפר לו את העוונות ויזכך את המוח שלו...

כך יעקב אבינו מתחיל עתה 'לברר את עסקיו' **"אִם יָבוֹא עֵשָׂו"**, אז מה יקרה? וכי אנחנו גמורים? **לא! יש לנו את כח הדיבור, שזה תמיד יציל אותנו ויזכה אותנו לשמור מכל מה שֶׁעֵשָׂו רוצה לגזול מאיתנו! הוא יצטרך לפלוט את זה!**

ועתה מתחיל יעקב אבינו בתפילה הפרטית להקב"ה: **"אֱלֹהֵי אָבִי אַבְרָהָם וֵאלֹהֵי אָבִי יִצְחָק ה' הָאֹמֵר אֵלַי שׁוּב לְאַרְצְךָ וּלְמוֹלַדְתֶּךָ וְאֵיטִיבָה עִמָּךְ"** - תחזור לארץ ישראל, אל המקור שלך, בית אברהם ויצחק, וע"י שתחזור לשם 'וְאֵיטִיבָה עִמָּךְ' - תקבל את כל הטובות...

אומר רש"י בשם חכמינו הקדושים, שיעקב אבינו הכין את עצמו עם **שלושה דברים**, וזהו הלימוד העיקרי כאן - שאדם תמיד צריך לדעת ולזכור את זה, אם הוא רוצה להילחם עם היצר הרע - שזה עֵשָׂו,

---

ד. הלשון של ר' נתן שם היא ממש מורא'דיג - נפלאה ומתוקה!

שהוא שונא הכי גדול והכי חזק, אבל אנחנו יש לנו נשמה קדושה שהיא הרבה יותר חזקה ממנו, אז יעקב אבינו הכין את עצמו עם שלושה דברים:

דבר ראשון הוא התחיל עם 'דורון' לקראת עֵשָׂו כדי למצוא חן בעיניו; 'דורון' זה ענין של צדקה, רבינו אומר (ליקו"מ ח"א סי' כה) שאפילו אם גוים לוקחים מאדם כסף [בתור ארנונה, וכל מיני מיסים וכו'] זה גם־כן נחשב לצדקה, כי אדם נותן את זה כדי להיפטר מהם, וגם פה - יעקב כדי להיפטר מֵעֵשָׂו הוא שולח לו דורון צדקה...

כמה מועיל לאדם ענין של צדקה וחסד! ותחילה - אדם צריך לדאוג לצדקה וחסד בביתו, שיהיה תמיד (תהלים קו, ג) **"עֹשֵׂה צְדָקָה בְּכָל עֵת"** - **'זה הזן בניו ובנותיו'** (כתובות נ.), יראה שבבית יהיה שפע, לא יהיה קמצן בביתו, יעשה את הכל בשביל זה! כי "צדקה מתחיל בבית" - כך פתגם העולם, וזה באמת ככה!

יש אחד שבביהכנ"ס הוא יכריז כל מיני סכומים של צדקות - 500, 1,000... אבל בבית לא מפרגן לקנות 'לֶבֶן' מיותר... אם ח"ו הביאו מן הקניות 'לֶבֶן' אחד מיותר - הוא מהפך את כל הבית... וכי זה העסק שלך?! אתה דואג שיהיה את זה בבית?! הרי אשתך הלכה, ועשתה את הקניות, וזה מה שהיא קנתה... כך עושים?! זו הצדקה הראשונה שצריכה להיות אצל האדם - שיהיה שפע בבית, שיהיה כל מה שצריכים!

אח"כ, אם יש לאדם יכולת לסייע לאחרים בענייני כסף - איזו זכות זו! וכן אם הוא יכול להתרים אחרים לצדקה, הרי זה לא עולה לך שום כסף, ואתה מזכה את הרבים... הגמרא אומרת (ב"ב ט.) **"גדול המעשה יותר מן העושה"** - זה שאתה גורם לאחרים לתרום, זה יותר גדול ממעשה הצדקה שלך! כי כמה כבר אדם יכול לתרום? נו, עשה הוראת קבע - זכה, זו הצדקה שלו, אבל פה נותנים לך הזדמנות שאתה יכול לזכות עוד עשר אנשים! איזו זכות זו! ואמנם זכית אותם - כל אחד ואחד בפרטיות יש לו את

הזכות שלו, אבל כל העשרה יחדיו - זה על החשבון שלך! אתה זוכה לקבל הן שכר רוחני והן שכר גשמי כנגד כולם! ועל־כן בוודאי "גדול המעשה יותר מן העושה", כי אתה לבד - יחיד בזה, אבל פה אתה מזכה עוד 'מנין' אנשים...

ואם גם זה קשה לאדם - כמה נפלא שהוא מחפש דרכים נוספות לעשות צדקה וחסד, למשל: הולך לביקור חולים, או שהוא עוזר ומסייע לזה, כגון: הולך למטבח שמכינים את האוכל לחלוקה - ועוזר שם בהכנות, **בזה מקרבים חיות לנשמות ישראל!**

וזה בכל מיני אפנים - הן, כאמור, בעניינים גשמיים, וכן הוא אצל מי שמפיץ 'מזון רוחני' - מזכה את הרבים! לא משנה איפה! אתה בדרך לגן־עדן, והנה קיבלת פנצ'ר, ואתה לא יודע מה לעשות... והנה פתאום מביאים לך את הגן־עדן לתוך הרכב שלך... זוהי צדקה וחסד!

ואשרי הזוכה לעזור בעניני הדפסה, שעל זה נאמר (תהלים קיט, קמב) "צִדְקָתְךָ צֶדֶק לְעוֹלָם וְתוֹרָתְךָ אֱמֶת",

וכמו שאמר ר' נתן: אימתי 'צִדְקָתְךָ צֶדֶק לְעוֹלָם' - צדקה אמיתית? כשאדם זוכה ליתן לענייני 'וְתוֹרָתְךָ אֱמֶת' - מהי 'תורת אמת'? הלא כל התורה כולה היא אמת... **'תורת "אמת"' היינו שמפרסמים עצות פרקטיות לכל אחד ואחד איך שהוא יכול להחזיק מעמד תמיד! איך יזכה שהבית שלו יהיה באמת גן־עדן! איך הוא יכול להסתדר עם כל המלחמות שיש לו! ואלו הם הלימודים רבינו, אלו ספרי רבינו, ואלו הם הקונטרסים הקדושים, שזכינו בדורות האחרונים, שהגיע מוהרא"ש הקדוש, ולקח את דבר רבינו ופרטו על 'כסף קטן'... על כל נושא שרק 'תחלום' שקיים - יש על זה כבר קונטרס, מכתב וכו', שיחזק אותך!**

זה נקרא דורון אמיתי - ענין של צדקה, שאותה נותנים לפני התפילה, וכדאיתא בגמרא (שם י.) **"ר' אלעזר יהיב פרוטה לעני, והדר מצלי"** - לפני התפילה נותנים צדקה! מה הן הפרוטות האלו? כדי להראות ש'אני מוכן לעשות צדקה'!

וממילא אני מכין את עצמי שיעשו איתי צדקה... כי אדם שעומד להתפלל, הרי הוא מבקש צדקה מהקב"ה, וע"י שהוא מראה קודם לכן שהוא ג"כ מוכן לעשות צדקה, עי"ז מרחמים עליו מן השמים, ועושים עמו ג"כ צדקה...

ולכן אחר ענין של 'דורון' מגיע יעקב לענין של 'תפילה', כי היא קודם התפילה כנ"ל, ואח"כ מגיעה התפילה, שזאת אדם צריך לזכור תמיד: **זה הנשק היחידי - התפילה!** מבקש יעקב אבינו "הַצִּילֵנִי נָא מִיַּד אָחִי מִיַּד עֵשָׂו" - 'תציל אותי, רבש"ע!' ממה? "כִּי יָרֵא אָנֹכִי אֹתוֹ" - מדוע יעקב אבינו מפחד? "פֶּן יָבוֹא וְהִכַּנִי אֵם עַל בָּנִים" - אני מפחד מהעניין של 'אֵם עַל בָּנִים', שאלו הם דברי הרבי ר' אלימלך הנ"ל: 'אֵם' זה ענין המחשבה, כי זה המקור, ו'בָּנִים' זה התוצאות [כמו שמסביר ר' נתן במצות שילוח הקן (ליקוה"ל, ביצים, הלכה ג, אות ג) על העניין של (דברים כב, ז) "שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ" - שצריכים לשלח את כל החכמות והבלבולים שיש לאדם, שזה 'שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם' - לשלח את זה, 'וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ' - קח לך בתמימות מצוות ומעש"ט, דיבורים קדושים, ואל תבלבל עצמך מכל מיני חכמות...], ועתה יעקב אבינו מפחד "פֶּן יָבוֹא וְהִכַּנִי אֵם עַל בָּנִים" - יקח הן את המחשבה, שזה 'אֵם', והן את ה'בנים'...

ואומר רבינו (ליקו"מ ח"א סי' עח), שאם אדם חזק ב'דיבור הקדוש' זה כמו אמא ששומרת על הבנים; אומר רבינו: **כמו שאמא הולכת תמיד עם התינוק, ומנקה אותו ומחליפה לו את החיתולים, ולא נגעלת ממנו, אלא אדרבה, זו השמחה שלה, כן הדיבור של האדם, שהולך עמו לכל מקום, ואפילו אל תוך המקומות המטונפים! ואדם צריך להיות חזק תמיד ולבקש 'רבש"ע, תציל אותי! תעזור לי שאצא מכאן! שאזכה לחזור אל המוח!'** שאולי כבר לקחו את זה ממני, אבל עתה יתקיים - כדברי הרבי ר' אלימלך - **"לִפְלֵיטָה"! אני לא אתן לו לגזול**

גם את התפילה שלי! זוהי ההכנה השניה של יעקב אבינו...

והדבר השלישי הוא 'מלחמה' - שאדם צריך לדעת שהוא נמצא בשדה־קרב! צדיקים אמרו: מדוע רחמנות גדולה על האדם? כי הוא אומר "הכל בסדר"... **וכי 'הכל בסדר'? הלוואי ש'הכל בסדר'... 'הכל בסדר' היינו כשאני יודע שנמצא אני בשדה־קרב של מלחמה, ואני לוחם!**

ואיתא בתיקוני זוהר (דף כט.): **"מאן נצח?"** - מי מנצח את המלחמה? **"מאן דאחיד מאני קרבא בידוהי"** - מי שאוחז את הנשק בידו! **הוא המנצח!** לא להגיד 'מה אני יכול לעשות'... 'המלחמה היא רק במקום מסוים, אצלי'... **כי בכל רגע עליך לעמוד על המשמר! עֲשֵׂה הזה הוא מתקרב, ואתה צריך לדעת איך להכין את עצמך לקראתו! הוא תמיד מנסה איך לתפוס אותך! ותכין את עצמך!**

'צדקה וחסד' - תראה שבבית יהיה תמיד צדקה וחסד, האווירה בבית תהא אווירה של צדקה וחסד!

'תפילה' - יהיה חרוט בליבות כל בני הבית: **'הבית הזה הוא בית תפילה!'** וכך מתקיים דברי הנביא בשם הקב"ה (ישעיהו נו, ז) **"כִּי בֵיתִי בֵּית תְּפִלָּה"** - אתה רוצה לדעת מה הבית שלי? **'בית של תפילה'! בית שתמיד** מדברים מתפילה, מתחזקים בתפילה, האישה וילדים יודעים: קורה משהו? במקום להיבהל 'מה קרה' ו'איך קרה', **מתפללים!**

יש כאלו שמרוב בהלה הם ממש עוברים סיוטים - פשוטו כמשמעו, ובפרט ילדים - הם מאד נבהלים כששומעים כל מיני דברים של מלחמה וכו', ויש כאלו שהם יותר גרועים מטיפשים, ומראים כל מיני סרטונים וכו' לילדים, **הרי אתה הורס את הילד, ה' ישמור! וגם למבוגרים זו טיפשות לראות זאת, וכי צריכים לצפות מה עשו הרוצחים הרשעים האלו?! הרי זה נשאר במוח האדם, עד שבאמצע הלילה הוא מתעורר וצועק מרוב סיוטים שיש לו...**

משא"כ כשהבית הוא בית של תפילה... מחדירים בילדים: 'יש

מלחמה? אנחנו מתפללים! אומרים עוד הפעם ועוד הפעם מזמור פ"ג בתהלים, ומלמדים את הילדים איך להתבודד, איך לבקש מהקב"ה ישועות ורחמים, שיצילנו מבני ישמעאל, הנקראים 'ישמעאל' ע"ש 'ישמע אל' את צעקותינו מפניהם, ויצילנו מידם; זה נקרא בֵּיתִי בֵּית תְּפִלָּה" - הבית הזה בנוי על תפילה!

וכשיש לנו את כל זה, אזי אז אפשר להגיד שאנחנו מוכנים אל ה'מלחמה', וכשאדם זוכה לזה - רואים בפרשתנו מה בסוף קרה, שהנה יעקב אבינו הכין את עצמו עם הנשים והילדים בכל ההכנות הנ"ל, והנה פלאי פלאים! הוא פוגש את עֵשָׂו, ואומר הפסוק: "וַיָּרָץ עֵשָׂו לִקְרָאתוֹ וַיְחַבְּקֵהוּ וַיִּפֹּל עַל צַוָּארָו וַיִּשָּׁקֵהוּ וַיִּבְכּוּ", ואומר רש"י: "**רבי שמעון בן יוחאי, הלכה היא, בידוע שעשו שונא ליעקב**" - וכמו שכתוב בפירוש (בראשית כז, מא) "**וַיִּשְׂטֹם עֵשָׂו אֶת יַעֲקֹב**", זו הלכה פסוקה כמו כל הלכה בשו"ע... ומה קרה עתה? "**אלא שנכמרו רחמיו באותה שעה, ונשקו בכל ליבו**" - זה לא היה סתם בתור הצגה בעלמא, אלא "**נשקו בכל ליבו**"...

איך זה קרה? כי צדיק שמלמד את עצמו ואת המשפחה שלו איך יודעים את דרכי ההתמודדות עם עֵשָׂו, מתקיים אצלו הכתוב (משלי טז, ז) "**בִּרְצוֹת ה' דַּרְכֵי אִישׁ גַּם אוֹיְבָיו יַשְׁלֵם אִתּוֹ**" - **אפילו עשו מחבק ומנשק אותו 'בכל ליבו'...**

ולזה כל אחד ואחד יכול לזכות, שיתקיים "וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנִּשְׁאָר לִפְלֵיטָה" - שהס"מ יקיא ויחזיר לך את כל הדברים שהוא בלע!

והנה הוא פתאום כזה חבר שלו... ומציע לו עזרה עם הילדים וכו', אבל יעקב אבינו עם חכמתו "מוחל טובות" - 'אני כבר אסתדר'... "יַעֲבָר נָא אֲדֹנִי לִפְנֵי עַבְדּוֹ וַאֲנִי אֶתְנַהֲלָה לְאִטִּי"; יעקב אבינו אומר לו בחכמתו הנפלאה: "לָמָּה זֶּה אֶמְצָא חֵן בְּעֵינֵי אֲדֹנִי" - אני יודע שאתה רוצה לעזור לי, אבל אינני חפץ בכך...

יעקב אבינו יודע שאמנם עכשיו הוא אוהב אותו מאד, אבל אם הוא יהיה

יותר מדי "היימיש" [יחסי ידידות] אִתּוֹ - זה לא בריא... לכן אומר לו יעקב אבינו 'תתקדם, ואני כבר אמצא אותך... אל תדאג, אבוא לבקר אותך'... "עַד אֲשֶׁר אָבֹא אֶל אֲדֹנִי שֵׂעִירָה" - 'אני לא בורח ממך'...

יעקב אבינו קבע לו זמן שעוד יבוא אליו, שזה יתקיים במהרה בימינו כשיבוא משיח (עובדיה א, כא) "וְעָלוּ מוֹשִׁעִים בְּהַר צִיּוֹן לִשְׁפֹּט אֶת הַר עֵשָׂו וְהָיְתָה לַה' הַמְּלוּכָה" - בעזרת ה' נזכה לתיקון העולם, ותהא ביאת המשיח והגאולה השלימה!

זכות הדפסת והפצת הגיליון

לע"נ האישה הכשרה הצדקת
מרת חינקא חיה באבא בת רבי אברהם דוב ע"ה, ולע"נ הרה"ח ר' בנימין ביניש בן ר' יחזקאל שרגא ז"ל

להצלחת בנימין בן אהרן נ"י וכל משפחתו, ולהצלחת ליאור אורי בן אלישבע נ"י וכל משפחתו, וכל התורמים והעוסקים במלאכת הקודש שיחיו.

ולרפואתם המהירה של
נתן יחזקאל שרגא בן חינקא חיה באבא נ"י
הילד ישי בן סילקא יעל נ"י
ולרפואת צוריאל בן סגולה סיגלית נ"י
נעמי מרים בת חוה תחי'
סילקא יעל בת אביבה תחי'

ולע"נ ר' שלמה חנוך חרש ז"ל בן ר' ישראל משה, האשה ליאת שרה בת מרדכי ע"ה, ר' יעקב דוד בן אברהם ז"ל, מרת איטה בת הירש, האישה הכשרה מרת חנה בילא בת ברוך ע"ה. ולעילוי נשמת הדסה שולמית בת יצחק מנחם שיבלט"א. לע"נ אליעזר שלמה ז"ל בן בנימין שיבלחט"א. לע"נ אהרן בן שלמה ז"ל. והילד יהונתן ז"ל בן אושרה דינה תחי'. ולע"נ מיכל רונית ע"ה בת שרה ויצחק.

וכן לעילוי נשמת האשה הכשרה מרת **סיון בת אליהו** ע"ה
[נדבת בנה נחמן נתן נ"י]

***

ניתן לקבל מידי שבוע במייל את הגליון "אשי ישראל" בכתובת
3070817gm@gmail.com
להצטרפות לרשימה התפוצה

***

לתרומת עבור הגיליון - לרפואה, הצלחה וכדו', ניתן לפנות לטלפון: 052-7691732

***

כנסו לאתר 'ברסלב שלי' breslevsheli.co.il

להשתתפות בהדפסת ספר "דרכי איש" חלק א': s0584563404@gmail.com